

การประมงลอบหมึกบริเวณอ่าวไทยตอนใน

ปวโรจน์ นรนาถตระกูล* อัญญาณี แยมรุ่งเรือง ปุณณวิทย์ แก้วมูล และมนตรี ไชยชาติ

ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงทะเลอ่าวไทยตอนบน (สมุทรปราการ)

บทคัดย่อ

ศึกษาการประมงลอบหมึกบริเวณอ่าวไทยตอนใน โดยเก็บข้อมูลจากเรือประมงลอบหมึกขนาดเล็ก (ความยาวเรือ 7 - 9 เมตร) บริเวณหาดตะวันรอน อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และขนาดใหญ่ (ความยาวเรือ 13 - 15 เมตร) บริเวณสะพานปลาอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ระหว่างเดือนมกราคม - ธันวาคม 2553 พบว่า เรือลอบหมึกขนาดเล็ก มีจำนวนลอบ 50 - 200 ลูก/ลำ มีแหล่งทำการประมงบริเวณหน้าหาดตะวันรอน อำเภอสัตหีบ และอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ที่ระดับความลึกน้ำ 5 - 12 เมตร และเรือลอบหมึกขนาดใหญ่ มีจำนวนลอบ 270 - 370 ลูก/ลำ มีแหล่งทำการประมงบริเวณเขตอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ถึง อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ระดับความลึกน้ำ 16 - 45 เมตร

เรือลอบหมึกขนาดเล็กมีองค์ประกอบสัตว์น้ำที่จับได้ คือ หมึกหอม (*Sepioteuthis lessoniana*) หมึกกระดอง (*Sepia* spp.) และสัตว์น้ำอื่นๆ ร้อยละ 80.5 5.4 และ 14.1 ตามลำดับ โดยมีอัตราการจับเฉลี่ยเท่ากับ 1.84 0.13 และ 0.32 กิโลกรัม/ลอบ 10 ลูก ตามลำดับ จากจำนวนตัวอย่างหมึกหอม 2,863 ตัว ประกอบด้วยเพศผู้ 1,939 ตัว และเพศเมีย 924 ตัว พบว่า เพศผู้มีความยาวลำตัวตั้งแต่ 10.25 - 21.75 เซนติเมตร ความยาวเฉลี่ย 14.87 ± 0.40 เซนติเมตร ส่วนเพศเมียมีความยาวลำตัวตั้งแต่ 10.25 - 21.25 เซนติเมตร ความยาวเฉลี่ย 14.84 ± 0.54 เซนติเมตร

เรือลอบหมึกขนาดใหญ่มีองค์ประกอบสัตว์น้ำที่จับได้ คือ หมึกหอม (*S. lessoniana*) หมึกกระดองลายเสือ (*Sepia pharaonis*) และหมึกกระดองใหญ่ (*S. aculeata*) ร้อยละ 56.2 35.2 และ 8.6 ตามลำดับ อัตราการจับเฉลี่ยของหมึกหอม และหมึกกระดองเท่ากับ 9.30 และ 4.73 กิโลกรัม/ลอบ 10 ลูก ตามลำดับ จากจำนวนตัวอย่างหมึกหอม 746 ตัว ประกอบด้วยเพศผู้ 466 ตัว และเพศเมีย 280 ตัว พบว่า เพศผู้มีความยาวลำตัวตั้งแต่ 10.25 - 28.25 เซนติเมตร ความยาวเฉลี่ย 17.83 ± 0.10 เซนติเมตร ส่วนเพศเมียมีความยาวลำตัวตั้งแต่ 11.75 - 21.75 เซนติเมตร ความยาวเฉลี่ย 16.61 ± 0.05 เซนติเมตร

หมึกหอมมีอัตราส่วนเพศผู้ต่อเพศเมียเท่ากับ 1:0.56 เมื่อแยกอัตราส่วนเพศตามขนาดความยาว พบว่า ช่วงความยาว 15.25 -18.25 เซนติเมตร มีอัตราส่วนเพศผู้ต่อเพศเมียเท่ากับ 1:1 ที่ความยาวน้อยกว่า 15.25 เซนติเมตร เพศผู้มากกว่าเพศเมีย 2 - 3 เท่า ส่วนที่ความยาวมากกว่า 18.25 เซนติเมตร เพศผู้มากกว่าเพศเมียประมาณ 3 เท่า และที่ความยาว 21.75 เซนติเมตรขึ้นไป พบเฉพาะหมึกหอมเพศผู้เท่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างความยาวและน้ำหนักของหมึกหอมรวมเพศ คือ $W = 0.362 ML^{2.343}$ ($R^2 = 0.937$) เพศเมีย คือ $W = 0.417 ML^{2.306}$ ($R^2 = 0.879$) และเพศผู้ คือ $W = 0.337 ML^{2.361}$ ($R^2 = 0.956$) หมึกหอมสามารถผสมพันธุ์วางไข่ได้ตลอดทั้งปี โดยมีฤดูสืบพันธุ์วางไข่สูง 3 ช่วง คือ ช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน ซึ่งพบสูงสุด ช่วงกรกฎาคม-กันยายน และช่วงพฤศจิกายน-ธันวาคม

การวิเคราะห์ต้นทุนของเรือลอบหมึกขนาดเล็ก พบว่า ชาวประมงมีต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 977.46 บาท/เที่ยว แบ่งเป็นต้นทุนคงที่ 68.44บาท/เที่ยว และต้นทุนผันแปร 909.02 บาท/เที่ยว โดยค่าซ่อมแซมลอบเป็นต้นทุนที่สูงที่สุดซึ่งเท่ากับ 322.45 บาท/เที่ยว คิดเป็นร้อยละ 32.98 ของต้นทุนทั้งหมด

ชาวประมงมีรายได้ 336.50 - 4,132.80 บาท/เที่ยว โดยมีรายได้เฉลี่ย 1,488.73 บาท/เที่ยว มีกำไรจากการดำเนินการเท่ากับ 579.71 บาท/เที่ยว และมีกำไรสุทธิเท่ากับ 511.27 บาท/เที่ยว

คำสำคัญ : ลอบหมึก หมึกหอม หมึกกระดอง อ่าวไทยตอนใน

*ผู้รับผิดชอบ : ๔๙ หมู่ ๑ ซ.พระราชวริยาภรณ์ ๑๖ ต.บางพิง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ ๑๐๑๓๐
e-mail : pavarot_n@yahoo.com

Squid Trap Fisheries in the Inner Gulf of Thailand

Pavarot Noranarttragoon* Anyanee Yamrungreung Punnawit Kaewmun and Montree
Chaichat

Upper Gulf Marine Fisheries Research and Development Center (Samut Prakan)

Abstract

Study on squid trap fisheries in the inner Gulf of Thailand was conducted by collecting the data from small-sized squid trap fishing boats (SST; 7 – 9 m overall length) at Sunset Beach, Sattahip, Chon Buri Province and large-sized squid trap fishing boats (LST; 13 - 15 m overall length) at Cha-am fishing port, Petchburi Province during January – December 2010. The results found that there was 50 -200 traps/boat for SST and 270 – 370 traps/boat for LST. Fishing ground for SST was off Sunset Beach, Sattahip and Bang Lamung, Chon buri Province at the depth of 5 - 12 m and LST was off Cha-am, Petchburi Province to Muang, Prachuap Khiri Khan Province at the depth of 16 – 45 m respectively.

Species composition of SST was bigfin reef squid (*Sepioteuthis lessoniana*), cuttlefishes (*Sepia* spp.) and other marine fauna (80.5%, 5.4% and 14.1% respectively) while catch per unit effort (CPUE) was 1.84, 0.13 and 0.32 kg/10 traps respectively. Sample of 2,863 bigfin reef squid was sorted to be 1,939 male and 924 female. Length of male was found from 10.25 – 21.75 cm and the average length was 14.87 ± 0.40 cm while the length of female was found from 10.25 – 21.25 cm and the average length was 14.84 ± 0.54 cm.

Species composition of LST was bigfin reef squid (*S. lessoniana*), Pharaoh cuttlefish (*Sepia pharaonis*) and needle cuttlefish (*S. aculeata*) (56.2%, 35.2% and 8.6% respectively) while CPUE of bigfin reef squid and cuttlefishes was 9.3 and 4.73 kg/10 traps respectively. Sample of 746 bigfin reef squid was sorted to be 466 male and 280 female. The length of male was found from 10.25 – 28.25 cm and the average length was 17.83 ± 0.10 cm while the length of female was found from 11.75 – 21.75 cm and the average length was 16.61 ± 0.05 cm.

Sex ratio of male to female was 1:0.56. The analysis of sex ratio based on length showed that, when the length ranging from 15.25 - 18.25 cm, sex ration was 1:1, when the length smaller than 15.25 cm, male were more than female about two to three times, when the length larger than 18.25 cm, male were more than female about 3 times and when the length larger than 21.75 cm, no female was found. Length-weight relationship of total bigfin reef squid, female and male was $W = 0.362 ML^{2.343}$ ($R^2 = 0.937$), $W = 0.417 ML^{2.306}$ ($R^2 = 0.879$) and $W = 0.337 ML^{2.361}$ ($R^2 = 0.956$). Spawning season was throughout the year which there was three peak seasons on February – April, July – September and November – December.

Cost analysis of SST showed that fix cost, variable cost, and total cost were 68.44, 909.02 and 977.46 baht/trip respectively. The highest cost was traps maintenance which was 322.45 baht/trip (32.98%). The return was 336.50 - 4,132.80 baht/trip and the average return was 1,488.73 while the operating profit was 579.71 baht/trip and net profit was 511.27 baht/trip.

Key words: squid trap, bigfin reef squid, cuttlefish, inner Gulf of Thailand

*Corresponding author : 49 Soi Prarachaveriyaporn 16, Bangpueng Sub-district, Prapradaeng District, Samut Prakan Province 10130

e-mail : pavarot_n@yahoo.com

คำนำ

ปลาหมึกเป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่มีราคาค่อนข้างสูง เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ จากสถิติการประมงแห่งประเทศไทยปี 2553 รายงานว่า มีปลาหมึกที่จับได้ทั้งหมด 126,995 ตัน คิดเป็นมูลค่า 9,073.35 ล้านบาท โดยเป็นปลาหมึกที่จับได้ในอ่าวไทย 98,501 ตัน หรือร้อยละ 77.56 ของผลผลิตปลาหมึกทั้งประเทศ คิดเป็นมูลค่า 7,104.03 ล้านบาท (กรมประมง, 2555)

ลอบหมึก เป็นเครื่องมือประมงที่สำคัญในการจับหมึกหอมและหมึกกระดอง โครงสร้างของลอบหมึกเป็นครึ่งวงกลม ทำด้วยไม้ที่สามารถตัดได้ ขนาดลอบที่ใช้กว้าง 0.48 – 0.70 เมตร ยาว 0.78 – 1.20 เมตร สูง 0.45 – 0.60 เมตร และมีทางเข้าเรียกว่า งา 1 ช่อง ยื่นเข้าไปในตัวลอบประมาณ 35 – 37 เซนติเมตร ส่วนแคบของงามีความกว้าง 7 – 9 เซนติเมตร ตัวลอบหุ้มด้วยเนื้ออวนโพลีเอทิลีน ขนาดตาอวน 60 มิลลิเมตร และงาหุ้มด้วยเนื้ออวนชนิดเดียวกันมีขนาดตาอวน 50 มิลลิเมตร ใช้ทางมะพร้าวหรือใบเป้งปิดคลุมด้านนอกตัวลอบจำนวน 4 – 5 ทาง เพื่อปิดคลุมด้านนอกตัวลอบ และใช้ไซหมึกหอมหรือถุงพลาสติกสีขาวขุ่นผูกไว้ภายในลอบและปากทางเข้า เพื่อล่อปลาหมึกเข้ามามากขึ้น (ภาพที่ 1) นอกจากนี้ยังมีส่วนประกอบอื่นๆ เช่น ฟันบอทดำแท่ง ฟันพุงลอบหรืออัดลอบ เชือกสายฟุน และน้ำหนักถ่วงเป็นแท่งคอนกรีตสี่เหลี่ยม